

ГОВОР ДИРЕКТОРА ЗАВОДА ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНУ СВОЈИНУ ГОСПОДИНА ВЛАДИМИРА МАРИЋА НА ПРОСЛАВИ ПОВОДОМ ОБЕЛЕЖАВАЊА ДАНА ЗАВОДА

Завод за интелектуалну својину, 15. новембар 2019. године

Поштована министарко Кубуровић, поштовани министре Поповићу, уважени државни секретару, господине Недовићу,

Поштовани председници судова - судија Степановићу, судија Миленковићу, поштована судија Обућина, судија Јовановићу,

Поштовани добитници награда Светске организације за интелектуалну својину,

Уважени бивши руководиоци Завода за интелектуалну својину, господине Жарковићу, господине Марковићу, госпођо Тотих,

Представници државних органа Републике Србије, представници академске заједнице, поштовани привредници, директори и председници управних одбора организација за колективно остваривање ауторског и сродних права, поштовани патентни заступници, адвокати, драги пријатељи,

Дозволите ми да вас све срдечно поздравим на прослави деведесет и девет година постојања и рада Завода за интелектуалну својину Србије.

Историја ове институције почиње Краљевском уредбом од 15. новембра 1920. године, када је вољом Александра 1. Карађорђевића основана наша прва Управа за заштиту индустријске својине. Седиште Управе било је у Београду, а њени први чланови били су све сами великани српске научне и културне мисли: Милутин Миланковић, Александар Леко, Павле Васић, Велибор Глигорић и многи други.

Било је то време када се Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца још увек тешко и споро опорављала од последица Великог рата који је на овим просторима оставио до тада незапамћено пустошење и смрт. Србија је у Великом рату изгубила више од половине мушког, радно способног становништва, док је наша привреда била готово потпуно уништена. Новостворена Краљевина била је претежно аграрна земља, индустрија је тек почела да се развија, док је доходак од 66 долара по глави становника био међу најнижим у Европи. У таквом друштвеном и економском амбијенту формирана је институција са – за то време - готово егзотичном мисијом: да штити дела људске креативности и да подстиче и унапређује развој, како се тада говорило – “умне својине”. Жалим што се тај наш, изворни назив за ову врсту права појам није одржао и до данас. Реч “интелектуална својина” је ипак туђица.

“Институције имају имена и презимена” – својевремено сам прочитао у једном историјском штиву, мисао према којој је човек почетак и крај свега, према којој све на крају зависи од људи - од њихове памети, поштења, посвећености и марљивости. И ако бисмо нашој првој управи за индустријску својину морали да дамо човеково име, то би било име доктора Јанка Шумана. Словенац по рођењу, бечки ђак и доктор права, врхунски интелектуалац свог времена, био је верни поданик Српског краља по чијој је наредби и основао институцију чији рођендан ми данас славимо. Доктор Јанко Шуман био је главни аутор нашег првог Закона о

индустријској својини из 1922. године. Такође, био је и главни правник у изради нашег првог Закона о сузбијању нелојалне конкуренције из 1930. године и посебно Закона о ауторском праву. Први коментар Закона о ауторском праву икада написан на овим просторима дело је управо доктора Шумана. Под његовим вођством, Управа је стекла велики углед и убрзо је постала позната у читавој Европи. У извештају Светске организације за интелектуалну својину из 1923. године, поступак заштите жига који је увела наша Управа оцењен је као најсавршенији па је препоручено да и друге установе у Европи и свету почну да примењују такав поступак испитивања жигова, што је и учињено. Наредне године, када будемо славили век постојања Завода за интелектуалну својину Србије, скромно ћемо се одужити доктору Јанку Шуману издавањем поштанске марке са његовим ликом.

Историја интелектуалне својине у Србији старија је од Завода за интелектуалну својину. Већ у 19. веку имали смо прописе из области знакова разликовања - жигова и индустријског дизајна; патенте смо законом први пут заштитили 1922. године, нелојалну конкуренцију 1929. године, а ауторско право годину дана касније, 1930. године.

Србија има и дугу историју међународног права интелектуалне својине. С поносом увек истичемо да смо једна од 11 земаља потписница оснивачког акта Париске конвенције из 1883. године, најстаријег и до дана данашњег најважнијег међународног уговора из области индустријске својине. Париском конвенцијом по први пут у историји на међународном нивоу дефинисан је предмет заштите индустријске својине и установљени најважнији принципи њене заштите – принципи који су и данас у важности и који рефлектују саму суштину ове правне области: право националног третмана носилаца права индустријске својине, право приоритета у стицању права индустријске својине, неотуђиво, морално право проналазача да буде наведен као аутор проналаска, и тако даље. На данашњи дан чак 177 земаља света чланице су “Париске уније”, међународног круга који окупља земље потписнице Париске конвенције. Лепо је знати да је Србија била део свега тога од самог почетка, чиме може да се похвали још свега десет земаља света. Такође, добро је да се подсетимо и на то да је Србија данас чланица скоро свих међународних уговора из ове области. То није само форма – то значи да се у Србији у примењују сви међународно признати стандарди заштите интелектуалне својине.

За ових деведесет и девет година Завод је само у једном периоду своје историје обуставио рад – за време окупације у Другом светском рату. Сво остало време Завод је штитио права индустријске својине – патенте, жигове, индустријски дизајн а од почетка осамдесетих и ознаке географског порекла - како домаћих тако и страних компанија. Увидом у најстарије регистре Завода за интелектуалну својину можемо да видимо да су још почетком двадесетих година двадесетог века, компаније попут Мерцедеса, Форда или ИВМ-а штитиле своје жигове код нас. Неки од тих најстаријих жигова, попут Хенкеловог “Liko.san-a” из 1931. године, још увек су у важности. Најстарији домаћи жиг, који је још увек у важности је Галеникин “Јекодерм” из 1953. године.

Завод за интелектуалну својину данас је модерна, добро организована и ефикасна институција у којој раде стручни и посвећени људи. Завод има изузетно велика јавно правна овлашћења и могућност да својим одлукама утиче на привреду Србије, нарочито у домену његових овлашћења у вези са тарифама организација за колективно остваривање ауторског и сродних права, о чему ћу касније да кажем још неколико речи.

Када су у питању преговори о нашем чланству у Европској унији у делу који се односи на поглавље 7 – заштита интелектуалне својине, ова институција је носилац тог посла. Ове године донели смо нови Закон о ауторском и сродним правима, Закон о патентима и Закон о заштити топографија полупроводничких производа, а на прагу смо доношења и Закона о жиговима и Закона о потврђивању Маракешког споразума о ограничењу ауторског права у корист слепих и слабовидих лица. За тај посао дугујемо велику захвалност министру Младену Шарчевићу и његовим сарадницима без чије посвећености и професионализма то не би било могуће. Истакао бих да доношење нових прописа не треба гледати само кроз призму испуњавања услова за чланство у Европској унији, иако је то, разуме се, важно и представља нашу основну спољнополитичку оријентацију. Никада не треба да нам буде жао напора који смо учинили у правцу доношења нових, модерних прописа из ове области, јер прописи пре свега морају да служе правди и да осигурају бољи живот људима, у овом случају, људима који живе од интелектуалног рада. То би морала да буде, бар се мени чини, наша основна оријентација у овом послу. Када су оцу модерне Кине, Денг Сјаопингу, крајем седамдесетих неки од његових партијских другова замерили да у Кину уводи законе који не одговарају комунистичком схватању народне економије, он им је одговорио да је „свеједно да ли је мачка црна или бела, све док лови мишеве”. Тиме је заправо поручио да се пре свега мора гледати народна корист као суштина деловања сваке одговорне и поштене власти, а тек онда идеологија, тек онда све друго.

Из године у годину расте значај интелектуалне својине. На овогодишњем заседању Генералне скупштине Светске организације за интелектуалну својину, генерални директор, господин Франсис Гари навео је да је претходна година, на светском нивоу, била најуспешнија година за интелектуалну својину – никада раније није било таквог интересовања за ову врсту права. Напомињем, само успут, да већ годинама уназад, генерални директор WIPO-а почиње свој извештај сличном констатацијом. У току 2017. године, било је 3,2 милиона патентних пријава, 12,4 милиона пријава жигова и 1,2 милиона пријава за заштиту индустријског дизајна поднетих широм света. То су заиста импресивне бројке. Још један феномен који се догађа последњих година јесте померање заштите интелектуалне својине од запада према истоку. Ако се погледа првих пет земаља са најфреквентнијим системом заштите индустријске својине, чак три земље су са далеког истока – Кина, Јапан и Јужна Кореја. Међу првих пет су још и Сједињене Америчке Државе и Немачка. У сваком случају, нарастајући број пријава права индустријске својине представља нови изазов за националне заводе широм света па и за Завод за интелектуалну својину Србије. Није више могуће на квалитетан и ефикасан начин изаћи на крај са толиким бројем пријава за заштиту жигова, патената, индустријског дизајна користећи стара средства испитивања услова за заштиту. Технолошка модернизација Завода за интелектуалну својину и обука наших људи да рукују новим софтверским алатима основни су предуслов за остварење тог циља. Међународна сарадња која је успостављана у ранијем периоду, захваљујући добром руковођењу претходних руководилаца Завода за интелектуалну својину, данас даје плодове. Захваљујући сарадњи са Светском организацијом за интелектуалну својину из Женева данас користимо модеран софтверски алат – ИПАС систем – који нам омогућава да читав административни поступак заштите патената, жигова и индустријског дизајна водимо у електронском облику. Наши стручњаци су 2016. године развили апликацију за подношење електронских пријава права индустријске својине захваљујући којем већ сада половину пријава примамо преко

интернета. Да будем сасвим поштен, већину тих пријава чине пријаве европских патената, али све више је и пријава жигова поднетих у електронском облику, око 29%. Још прошле године било их је свега 11%. Као и прошле године и овогодишњи говор бих искористио да се захвалим свим нашим привредницима и адвокатским канцеларијама које са нама комуницирају електронским путем јер то заиста значајно олакшава и убрзава наш рад. Иако смо од скоро увели праксу дигитализовања свих наших пријава права индустријске својине, наш следећи циљ морао би да буде да убудуће у дигиталној форми шаљемо поднеске и одлуке нашим клијентима, пре свега онима који са нама имају електронску комуникацију. За то је све већ спремно и у року који се мери данима почећемо по први пут да своја уверења и друге потврде шаљемо нашим клијентима електронским путем. Временом, надам се што пре, почећемо све наше одлуке да достављамо електронским путем оним клијентима који за то буду изразили интерес и који буду имали техничке услове за то.

Које бих приоритете издвојио када је реч о раду ове институције у наредном периоду?

Свакако, наставак рада на испуњавању услова за затварање поглавља 7 – право интелектуалне својине, пре свега, доношење новог Закона о жиговима и новог Закона о ауторском и сродним правима који ће бити усаглашен са свим преосталим европским директивама.

Потребно је интензивирати рад Координационог тела за ефикасну заштиту права интелектуалне својину у Републици Србији који је Влада недавно формирала. Поред осталог, направити стратегију спречавања нелегалног копирања књига и уџбеника по фотокопирницама и радити на том послу заједно са носиоцима права.

Посебно, уложићемо додатне снаге да се формира организација за колективно остваривање права ликовних уметника за остваривања права на накнаду од права препродаје уметничких дела. Пружићемо подршку, у мери у којој је то у нашој надлежности, да СББ и организација филмских аутора, УФУС АФА заштита, постигну договор о тарифи накнада за искоришћавање филмских дела, јер то сматрамо важним питањем у успостављању стабилног и правичног система колективне заштите код нас. Поздрављам овом приликом договор Телекома и организације УФУС-АФА заштита о истом питању и честитам свим актерима на професионализму и спремности на компромис.

Данас смо, уважена министарка Кубуровић, председници судова у Београду и ја потписали Меморандум којим се установљава медијација у споровима из интелектуалне својине где ће Завод пружати административну подршку медијаторима.

Од наших интерних ствари, да их тако сада назовем, највећи приоритет имаће наша сарадња са ИТ канцеларијом Владе Републике Србије. Канцеларија ће нам, надам се што пре, обезбедити чување наших база података у Владином “облаку” што ће представљати кључну ствар за нашу информатичку безбедност. База података патената, жигова и других права индустријске својине већ одавно имају карактер вредног националног ресурса.